

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Мельничука Дмитра Петровича, д.е.н., професора
на дисертацію Злобіна Кирила Васильовича
**«Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінювання лояльності
персоналу в системі економічної безпеки промислових підприємств»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 Управління та адміністрування
за спеціальністю 073 Менеджмент

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена зростанням ролі людського чинника у забезпеченні економічної безпеки промислових підприємств. У сучасних умовах промислові підприємства функціонують у середовищі високої невизначеності, що формується під впливом воєнних ризиків, нестабільності ланцюгів постачання, цінової волатильності, цифровізації виробничих процесів, зростання кіберзагроз, посилення комплаєнс-вимог і необхідності підтримання безперервності операційної діяльності. За таких обставин економічна безпека підприємства не може обмежуватися лише фінансовими показниками, ретроспективною діагностикою чи контролем матеріальних ресурсів. Вона потребує системного врахування поведінкових, організаційних, кадрових та інформаційно-аналітичних параметрів, які впливають на здатність підприємства своєчасно виявляти загрози, реагувати на ризики та зберігати керованість основних процесів.

Особливої значущості набуває лояльність персоналу, оскільки вона безпосередньо пов'язана з дотриманням виробничих регламентів, якістю виконання технологічних процедур, готовністю працівників підтримувати організаційні зміни, рівнем внутрішньої дисципліни, комплаєнс-поведінкою та зниженням ризиків, що можуть реалізовуватися через персонал. Низька лояльність, приховане дистанціювання працівників від цілей підприємства,

зниження залученості, ігнорування внутрішніх правил або формальне ставлення до процедур можуть передувати операційним збоям, погіршенню якості, втратам продуктивності, конфліктам, інсайдерським ризикам і фінансовим втратам. Саме тому оцінювання лояльності персоналу як раннього індикатора загроз економічній безпеці є науково обґрунтованим і практично важливим напрямом сучасного менеджменту.

У дисертації Злобіна К.В. запропоновано перейти від сприйняття лояльності як суто соціально-психологічної або описової характеристики до її формалізованого оцінювання, індексної інтерпретації та інтеграції в систему управління загрозами економічній безпеці промислових підприємств. Такий підхід є своєчасним, оскільки відповідає потребам ризик-орієнтованого менеджменту, кадрової безпеки, HR-аналітики, внутрішнього контролю та інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень. Ураховуючи актуальність проблематики в науковому дискурсі з менеджменту, а також практичний запит підприємств на інструменти раннього виявлення ризиків людського чинника, дисертація Злобіна Кирила Васильовича є науково обґрунтованою, своєчасною та практично значущою.

2. Зв'язок теми дисертації з пріоритетними напрямами розвитку науки, державними та галузевими науковими програмами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», зокрема в межах наукової теми «Науково-методичні засади реалізації сучасних концепцій та технологій управління підприємствами, установами та організаціями в умовах економічного відновлення і глобалізованого розвитку» з номером державної реєстрації 0122U201378.

У межах зазначеної тематики здобувачем здійснено комплексний аналіз інформаційно-аналітичного забезпечення як інструмента підтримки управлінських рішень у системі економічної безпеки промислових підприємств. Особливу увагу приділено оцінюванню лояльності персоналу як

індикатора кадрових ризиків, стійкості виробничо-управлінських процесів і здатності підприємства до випереджального реагування на загрози. Отримані результати мають як теоретичне, так і прикладне значення для розвитку сучасних концепцій менеджменту, управління персоналом, економічної безпеки підприємств, ризик-орієнтованого управління та організаційної аналітики.

Зміст дисертації відповідає сучасним пріоритетам розвитку науки управління, оскільки спрямований на формування методів і моделей, які дають змогу підвищити якість управлінських рішень, забезпечити системну роботу з даними, посилити превентивний характер управління загрозами та інтегрувати людський чинник у загальну систему економічної безпеки промислового підприємства.

3. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації, їх новизна, рівень обґрунтованості

Дисертація містить низку наукових положень, що мають новизну, теоретичну цінність і прикладне значення. Серед ключових наукових результатів доцільно відзначити такі.

уперше:

- запропоновано цілісну авторську концепцію інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки промислового підприємства як інституціоналізованого соціотехнічного контуру даних, процесів і ролей, інтегрованого з ERM, BCM, ISMS та циклом «моніторинг – аналіз – рішення – дія – навчання», у межах якого розроблено методику оцінювання стану економічної безпеки на основі відкритих джерел із прозорою формулою інтегрального індексу S , поєднанням кількісного та якісного блоків, дискретними порогами й відтворюваним дизайном розрахунків;

- запропоновано авторську соціотехнічну модель інтеграції результатів оцінювання лояльності персоналу в систему забезпечення економічної безпеки як єдиного контуру прийняття рішень, у якому лояльність інтерпретується як

багатовимірною характеристикою (афективний, нормативний, інструментальний виміри) і як ведучий індикатор для випереджального управління, та обґрунтовано і формалізовано математичний механізм включення індексу лояльності до інтегрального індексу економічної безпеки через передатну функцію, агреговану чутливість і сценарні розрахунки, що забезпечує відтворюваний зв'язок між поведінковими характеристиками персоналу та фінансовими, операційними і ризиковими метриками;

удосконалено:

- структурно-функціональну архітектуру інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства шляхом деталізації операційних функцій контуру, що відрізняється від наявних підходів орієнтацією не на описово-звітний супровід, а на регламентований управлінський цикл із визначеними процедурами стандартизації показників і словників, консолідації даних, формування ранніх попереджувальних індикаторів і ключових індикаторів ризику, пріоритизації загроз, сценарного моделювання, формування доказової бази та організаційного навчання, що дозволяє забезпечити відтворюваність управлінських рішень, підзвітність відповідальностей і системне перетворення аналітики на керовані дії;

- методичний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства шляхом збалансування кількісних фінансових коефіцієнтів із якісними ознаками (характер аудиторської думки, наявність ковенантів, юридичні та регуляторні ризики, прозорість розкриття інформації), що відрізняється від традиційних методик домінуванням фінансових метрик та ретроспективної діагностики без врахування нефінансових джерел уразливостей, і дозволяє підвищити чутливість інтегральної оцінки до ранніх сигналів проблем, точніше визначати критичні зони ризику та обирати адресні управлінські заходи;

- інструментарій операціоналізації лояльності персоналу через поєднання опитувальних і поведінкових індикаторів, нормування показників до

інтервалу $[0;1]$, перевірку внутрішньої узгодженості та зважування за надійністю і стратегічною релевантністю для конкретної технологічної системи підприємства, що відрізняється від існуючих практик переважанням лише анкетних вимірювань або фрагментарних кадрових метрик без єдиної шкали, верифікації та прозорості вагової логіки, і дозволяє отримувати порівнювані в часі та між підрозділами результати, зменшувати вплив суб'єктивних викривлень і підвищувати придатність оцінки лояльності для управління ризиками;

- логіку інтеграції людського чинника в систему економічної безпеки шляхом регламентованого зв'язування результатів оцінювання лояльності з реєстром ризиків та набором управлінських інтервенцій, що відрізняється від наявних підходів, у яких кадрові показники використовуються ізольовано від ризик-реєстру та не мають визначених порогів і сценаріїв реагування, і дозволяє скоротити часовий лаг між появою слабких сигналів і управлінським втручанням, підвищити превентивність рішень та забезпечити контроль ефекту інтервенцій через повторні вимірювання;

дістали подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання лояльності персоналу в системі економічної безпеки промислових підприємств, зокрема уточнено зміст понять: «економічна безпека промислового підприємства»; «інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки»; «лояльність персоналу»; «індекс лояльності», «модель інтеграції результатів оцінювання лояльності персоналу в систему забезпечення економічної безпеки промислового підприємства», що сформувало узгоджений підхід до аналізу ризиків людського чинника та побудови алгоритмів оцінювання і моніторингу, які поєднують порогову інтерпретацію результатів та їх перетворення у керовані управлінські категорії і тригери дій, а також створюють передумови для автоматизації розрахунків і

впровадження цифрової аналітики у форматі електронних таблиць та Ві-панелей на основі відкритих джерел і формалізованих правил агрегації;

- систематизація інструментарію сценарного управління в системі економічної безпеки через кількісне описання впливу лояльності персоналу на інтегральний рівень безпеки, зокрема шляхом введення чутливостей та еластичностей показників до змін лояльності, а також через підхід до калібрування цього впливу на панельних даних із контролем зовнішніх факторів і можливістю врахування нелінійних ефектів у різних зонах шкали безпеки.

Дисертаційна робота відзначається належним рівнем наукової обґрунтованості сформульованих положень, висновків і практичних рекомендацій. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять системний підхід до управління економічною безпекою, концепції соціотехнічних систем і управління даними, ризик-орієнтоване управління, методи композитного індексування і сценарної аналітики. У роботі використано методи логічного узагальнення, систематизації, індексного моделювання, нормування, зважування, порогової інтерпретації, статистичного аналізу, контролю якості даних і узагальнення. Поєднання цих методів забезпечило цілісне дослідження проблеми, дозволило сформувати авторську концепцію, розробити модель інтеграції результатів оцінювання лояльності персоналу в систему економічної безпеки та обґрунтувати практичні рекомендації щодо її використання.

4. Теоретична та практична значущість висновків і рекомендацій дослідження

Результати дисертації мають істотну теоретичну цінність, оскільки поглиблюють наукові уявлення про інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки промислових підприємств, розширюють підходи до інтеграції людського чинника в систему управління ризиками та формують нове бачення лояльності персоналу як раннього індикатора загроз. Теоретичне значення дослідження полягає також в уточненні понятійно-категоріального

апарату, обґрунтуванні соціотехнічної природи інформаційно-аналітичного забезпечення, розвитку методичних засад оцінювання економічної безпеки та формуванні логіки зв'язку між кадровими індикаторами, поведінковими характеристиками персоналу й інтегральним рівнем безпеки підприємства.

Практична значущість дисертації проявляється у можливості застосування запропонованих моделей і методичних підходів у діяльності промислових підприємств для регулярного оцінювання лояльності персоналу, формування ранніх попереджувальних індикаторів, визначення порогових значень ризику, інтеграції результатів оцінювання до реєстру ризиків, розроблення сценаріїв реагування та контролю ефективності управлінських інтервенцій. Запропонований інструментарій може бути використаний службами економічної безпеки, HR-підрозділами, підрозділами внутрішнього контролю, ризик-менеджменту, комплаєнсу та стратегічного управління.

Особливе практичне значення має те, що здобувач не обмежується загальною констатацією важливості лояльності персоналу, а пропонує її операціоналізацію через індикатори, індекси, порогові значення, сценарні розрахунки, реєстр ризиків і управлінські інтервенції. Такий підхід дає змогу перевести проблематику лояльності з площини суб'єктивних оцінок у площину керованих управлінських процесів. Для промислових підприємств це є особливо важливим, оскільки поведінкові відхилення персоналу можуть впливати на безпеку праці, якість продукції, стабільність технологічних процесів, дотримання регламентів, репутацію та фінансові результати.

Важливим є також урахування в дисертації етичних, правових і організаційних аспектів використання результатів оцінювання лояльності персоналу. Це підвищує практичну придатність запропонованого підходу, оскільки робота з персональними та поведінковими даними потребує належного рівня прозорості, обґрунтованості, захисту інформації, недискримінаційності, коректної інтерпретації результатів і запобігання неправомірному використанню аналітики проти працівників.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження Злобіна К.В. відображені в 9 наукових публікаціях, з яких 5 публікацій висвітлюють основні наукові результати дисертації, а 4 публікації засвідчують апробацію матеріалів дослідження на науково-практичних конференціях. Серед публікацій, у яких оприлюднено основні результати дисертації, наявні статті у наукових виданнях України та іноземних виданнях, а також розділ у колективній монографії, присвячений моделі інтеграції результатів оцінювання лояльності в систему управління загрозами економічній безпеці промислового підприємства.

Тематика публікацій повністю відповідає змісту дисертації та основним напрямам наукового пошуку здобувача. Зокрема, у них розкрито сучасні підходи до оцінювання лояльності персоналу в контексті економічної безпеки, вплив війни в Україні на лояльність персоналу підприємств до роботодавців, інформаційно-аналітичне забезпечення та інструменти оцінювання лояльності працівників на підприємствах, вплив програм wellbeing на продуктивність і лояльність персоналу, а також модель інтеграції результатів оцінювання лояльності в систему управління загрозами економічній безпеці.

Основні наукові результати дослідження пройшли апробацію під час науково-практичних конференцій різного рівня. Серед них: International Conference on Corporation Management, конференція «Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку», конференція «Сучасний менеджмент організації: витоки, реалії та перспективи розвитку», а також International Conference on Relationship between public administration and business entities management. Це свідчить про достатній рівень відкритого наукового обговорення результатів дисертації та їхню відповідність заявленій темі.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Злобіна Кирила Васильовича відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора

філософії. Робота є самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне наукове завдання щодо розроблення теоретико-методологічних засад і прикладного інструментарію інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання лояльності персоналу в системі економічної безпеки промислових підприємств.

Структура дисертації є логічною та відповідає меті й завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі розкрито теоретичні основи інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання лояльності персоналу в системі економічної безпеки промислових підприємств. У другому розділі здійснено аналіз стану інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання лояльності персоналу, досліджено сучасний стан економічної безпеки промислових підприємств, проаналізовано інструменти оцінювання лояльності та ідентифіковано загрози економічній безпеці з боку персоналу. У третьому розділі обґрунтовано концептуальні засади удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання лояльності персоналу, розроблено модель інтеграції результатів оцінювання лояльності в систему забезпечення економічної безпеки, її процесну архітектуру, а також етичні, правові та організаційні засади використання результатів оцінювання.

Дисертація викладена на 288 сторінках, з яких основний текст становить 247 сторінок. Робота містить 45 таблиць, 32 рисунки, 224 найменування у списку використаних джерел і додатки, що підтверджує належний рівень аналітичної насиченості, структурованості й візуалізації результатів дослідження.

У межах здійсненого аналізу тексту дисертації не виявлено ознак порушення академічної доброчесності. Положення, що виносяться на захист, отримані автором самостійно, а використані положення, ідеї та результати інших авторів мають відповідні посилання на джерела.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Високо оцінюючи результати дисертаційного дослідження за критеріями наукової новизни, теоретичного і практичного значення, доцільно висловити окремі зауваження, побажання та рекомендації.

1. У дисертаційній роботі детально обґрунтовано роль лояльності персоналу як раннього індикатора ризику, однак доцільно було б ширше розкрити галузеву специфіку застосування запропонованої моделі для різних типів промислових підприємств (С. 79-82), адже ризики персоналу, рівень технологічної дисципліни, критичність помилок, вимоги до комплаєнсу та наслідки нелояльної поведінки можуть дещо відрізнятися у машинобудуванні, енергетиці, металургії, харчовій промисловості чи хімічному виробництві.

2. Запропонована соціотехнічна модель інтеграції результатів оцінювання лояльності персоналу у систему управління загрозами економічній безпеці (С. 170-216) є перспективною, однак доцільно було б надати більше прикладів її практичного застосування на основі реальних або модельних управлінських ситуацій. Це дало б змогу конкретизувати логіку переходу від результатів оцінювання лояльності до певних управлінських інтервенцій, визначення відповідальних осіб і контролю ефективності прийнятих рішень.

3. Математичний механізм включення індексу лояльності до інтегрального індексу економічної безпеки (С. 178-195) є одним із найбільш вагомих результатів дослідження. Разом з тим, його практичне використання управліннями могло б бути спрощене за рахунок більш докладних прикладів розрахунків, інструкцій щодо вибору вагових коефіцієнтів, прикладів інтерпретації порогових значень і типових сценаріїв реагування.

4. У роботі значну увагу приділено інтеграції результатів оцінювання лояльності до реєстру ризиків (С. 204-231), втім було б доцільно більш широко продемонструвати, як саме запропонована модель може бути адаптована до вже наявних корпоративних систем управління ризиками, внутрішнього контролю, комплаєнсу та інформаційної безпеки. Це посилює б прикладну

значущість дослідження для підприємств із різним рівнем організаційної зрілості.

Зазначені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер. Вони не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, її наукової новизни, теоретичної значущості та практичної цінності.

Загальний висновок

Дисертація Злобіна Кирила Васильовича на тему «Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінювання лояльності персоналу в системі економічної безпеки промислових підприємств» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, що полягає у розробленні теоретико-методологічних засад і прикладного інструментарію інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання лояльності персоналу в системі економічної безпеки промислових підприємств.

Зміст дисертаційної роботи логічно узгоджується з поставленою метою та завданнями дослідження. Основні положення, що виносяться на захист, характеризуються науковою новизною, належним рівнем теоретичного обґрунтування, методичною завершеністю та практичною придатністю. Вони становлять вагомий внесок у розвиток науки менеджменту, зокрема у сфері економічної безпеки підприємств, кадрової безпеки, інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень і ризик-орієнтованого управління.

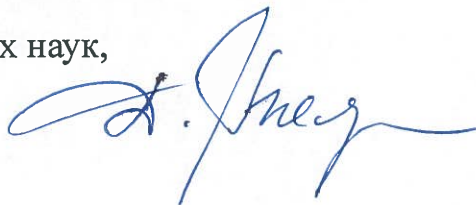
Підтвердженням актуальності проблематики дослідження та достатнього рівня фахової наукової підготовки Злобіна Кирила Васильовича є опубліковані наукові праці, зазначені в анотації дисертації, а також апробація основних положень під час науково-практичних конференцій різного рівня.

Структура дисертації, рівень наукової аргументації, обсяг, практичне значення, ступінь апробації результатів дослідження, кількість і якість публікацій відповідають вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України

№ 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» з наступними змінами та Постанові Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Злобін Кирило Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент.

Офіційний опонент:

Професор кафедри психології
та соціального забезпечення
Державного університету
«Житомирська політехніка»,
доктор економічних наук,
професор

Дмитро МЕЛЬНИЧУК

